

Θέατρο & Εκπαίδευση δεσμοί αλληλεγγύης

Γκόβας, Ν., Κατσαρίδου, Μ., Μαυρέας, Δ. (επιμ.). (2012).
Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
ISBN 978-960-9529-01-3

Theatre & Education *bonds of solidarity*

Govas, N., Katsaridou, M., Mavreas, D. (eds.). (2012).
Athens: Hellenic Theatre/Drama & Education Network
ISBN 978-960-9529-01-3

«Μια σταγόνα νερομπογιάς...» Η αλλαγή, η αναταραχή, οι ανθρώπινοι δεσμοί στον πίνακα του Modrian

Μαρία Βουβούση, Μάτα Μάρρα

i

Το άρθρο αυτό είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσω της ιστοσελίδας: www.TheatroEdu.gr
Εκδότης: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
Για παραγγελίες σε έντυπη μορφή όλων των βιβλίων: info@theatroedu.gr

This article is freely accesible via the website www.TheatroEdu.gr.
Published by the Hellenic Theatre/Drama & Education Network.
To order hard copies write to info@theatroedu.gr

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ
Read the article below

Το άρθρο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί δωρεάν για έρευνα, διδασκαλία και προσωπική μελέτη. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μετά από άδεια του εκδότη.

«Μια σταγόνα νερομπογιάς...» Η αλλαγή, η αναταραχή, οι ανθρώπινοι δεσμοί στον πίνακα του Modrian

Μαρία Βουβούση, Μάτα Μάρρα

«Στη ζωγραφική η πλαστικότητα κατορθώνεται από μια αίσθηση κίνησης, τόσο μέσα στον καμβά όσο και έξω από το χώρο, μπροστά από την επιφάνεια του καμβά. Στην πραγματικότητα ο καλλιτέχνης προσκαλεί το θεατή να κάνει ένα ταξίδι μέσα στον κόσμο του καμβά.»
Rothko

Περίληψη

Με οδηγούς το Εκπαιδευτικό Δράμα και τη Δημιουργική Κίνηση διερευνούμε τι συμβαίνει όταν μια «αλλαγή- αναταραχή» μπαίνει στη ζωή μας. Τι κερδίζουμε; Τι χάνουμε σαν άτομα, σαν ομάδες; Αλλάζουν οι δεσμοί μας με τους άλλους; Ένας πίνακας του Modrian γίνεται το πεδίο της δραματικής δράσης. Οι συμμετέχοντες τον ζωντανεύουν και δημιουργούν μια πολιτεία. Δημιουργούν και μοιράζονται ρόλους. Τους παίζουν. Όμως τα πράγματα ενώ φαίνονται «ευθύγραμμα», «τετράγωνα», «ορθογώνια», ο ζωγράφος αποφασίζει να τα αλλάξει με μια σταγόνα νερομπογιάς. Ποια είναι η μορφή αυτής της νερομπογιάς στην πολιτεία που ζωντανεύουν οι συμμετέχοντες; Πόσο επηρεάζει τους ρόλους; Πώς αυτοί αντιδρούν;

Λέξεις κλειδιά: αλλαγή, δράση, αντίδραση, μορφές, χρώματα, σχήματα.

Εισαγωγή

Η ιδέα δημιουργίας του σχεδιασμού του συγκεκριμένου εργαστηρίου ξεκινά μήνες πίσω σε ένα σεμινάριο για Νηπιαγωγούς. Μια νηπιαγωγός στην παρουσίασή της μας έπεισε ότι οι πίνακες του Mondrian είναι ένα ιδανικό εργαλείο για να διδάξεις μαθηματικά στο Νηπιαγωγείο. Είχε απόλυτο δίκιο. Κάθε πίνακας αποτελεί ένα εκπληκτικά χωρίς όρια πεδίο για να διδάχτεις και να διδάξεις τα πάντα.

Καθώς δεν είχαμε και πολλές γνώσεις για την τέχνη του Modrian κάναμε την έρευνά μας και ανακαλύψαμε ότι ανήκει στο ρεύμα του Νεοπλαστικισμού. «Πολλές φορές αναφέρεται και ως κίνημα *de Stijl*. Οι νεοπλαστικιστές επεδίωξαν να εκφράσουν ένα νέο ουτοπικό ιδανικό πνευματικής αρμονίας και τάξης. Βασικό χαρακτηριστικό του νεοπλαστικισμού είναι η αφαίρεση, σε βαθμό που χρησιμοποιούνται θεμελιώδεις φόρμες και σχήματα, κάθετες και οριζόντιες γραμμές ταυτόχρονα με τη χρήση σχεδόν αποκλειστικά βασικών χρωμάτων (κόκκινο, μπλε, κίτρινο, λευκό και μαύρο)» (πηγή: Βικιπαίδεια).

Αυτό που μας έβαλε σε σκέψεις και προχωρήσαμε στο επόμενο βήμα ήταν αυτή η αρμονία και η τάξη των σχημάτων. Τι θα γινόταν αν αποφάσιζε ο ζωγράφος να την αλλάξει;

Ήταν και η αφορμή για τα ερωτήματα αυτού του σχεδιασμού: «Πώς είναι όταν συμβαίνει μια καινοτομία ή μια αλλαγή;», «Πόσα πρόσωπα έχει αυτή η αλλαγή;», «Υπάρχουν κρυφοί στόχοι σ' αυτή την αλλαγή;», «Αλλάζουν οι σχέσεις, οι δεσμοί;»

Το εργαστήρι στην πραγματικότητα εφάρμοσε τις τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος και της Δημιουργικής Κίνησης. Η αφήγηση γράφτηκε με λογοτεχνικό ύφος για την ανάγκη της πορείας του σχεδιασμού. Εδώ συναντιούνται όλες οι τέχνες. Συμβολικά ερευνούν δυο παράλληλους κόσμους: του ζωγράφου και της «ζωντανής πολιτείας» του πίνακα. Ο ένας βρίσκεται μόνο στα λόγια της αφήγησης, ο άλλος στη δράση κάθε ομάδας συμμετεχόντων σε αυτό το εργαστήρι. Αυτούς τους δυο κόσμους εμείς θα αποφασίσουμε αν ποτέ θα συναντηθούν. Δεν είναι όμως αυτό το ζητούμενο. Όπως δεν είναι η ανάλυση του πίνακα ή η τεχνολογία ή τα συναισθήματα που μας προκαλεί ή τελικά ο ίδιος αυτός καθεαυτού ο πίνακας.

Το ζητούμενο είναι η αλλαγή. Την αλλαγή που φέρνει η νερομπογιά. Είναι ρευστή και κυλά στον καμβά. Η κίνηση της αργή, βασανιστική. Την αφήνει να τρέξει από δική του ανάγκη ο ζωγράφος. Δεν γνωρίζει τις συνέπειες. Ίσως δεν μπορεί να γνωρίζει. Ίσως δεν τον νοιάζει. Το κάνει για τον εαυτό του. Κλεισμένος στην «αυτιστική μιζέρια» του προδίδει την τεχνοτροπία που μέχρι τώρα εφάρμοζε.

Εμείς είμαστε η «ζωντανή πολιτεία» του πίνακα. Νιώθουμε την αλλαγή. Μας επηρεάζει παντού. Σαν ομάδες. Σαν άτομα. Εξωτερικά και εσωτερικά. Τρέχει η νερομπογιά σαν ποτάμι πλάι μας. Κυλάει στις φλέβες μας.

Πόσο όμως πράγματι μας αλλάζει; Όποια κι αν είναι αυτή η αλλαγή εμείς μένουμε με σταυρωμένα χέρια; Αν ναι, γιατί; Αν όχι, γιατί;

Οι δραστηριότητες δίνουν απεριόριστες δυνατότητες για να βρει ο καθένας τον εαυτό του. Να συνεργαστεί. Να δημιουργήσει. Να δώσει και να πάρει ιδέες. Να αντιδράσει. Να αυτοσχεδιάσει. Να κινηθεί. Να ακινητοποιηθεί. Να γελάσει. Να θυμώσει. Κάθε μια δραστηριότητα είναι κι ένα διαφορετικό πεδίο για να αναλάβει δράση η μάθηση. Κάθε μια δραστηριότητα είναι και μια καινούργια ιστορία.

Κάθε μια δραστηριότητα είναι και μια παράσταση χορού ή θεατρική.

Ο σχεδιασμός

Το ζέσταμα

Θετικός, αρνητικός χώρος: Όλη η ομάδα συμμετέχει χωρισμένη σε δύο υποομάδες. Η μια δημιουργεί ένα σωματικό σχήμα, η άλλη το συμπληρώνει.

Η γνωριμία

Στο έδαφος υπάρχει ένα πολύ μεγάλο λευκό χαρτόνι και σχήματα που συνήθως βλέπουμε στους πίνακες του Modrian (κόκκινα, κίτρινα, μπλε ορθογώνια, τετράγωνα κ.τ.λ.). Ξεκινά η μουσική. Ένας –ένας από τους συμμετέχοντες, όταν το αποφασίζει, σηκώνεται, διαλέγει ένα σχήμα, κλείνει τη μουσική, μας λέει το όνομα του και το λόγο που διάλεξε αυτό το σχήμα (ίσως και μια ιστορία για αυτό το σχήμα ή το χρώμα) και το τοποθετεί στο λευκό χαρτόνι. Σχηματίζεται ένας πίνακας. Ένας πίνακας του Modrian.

Αφήγηση

(Η αφήγηση έχει γραφτεί σε αποσπάσματα και διαβάζεται από έναν συμμετέχοντα κάθε φορά)

«Ο ζωγράφος ήταν πολύ ευτυχισμένος γιατί έβλεπε την τεχνοτροπία του. Καμάρωνε γιατί ήταν σίγουρος ότι έφτιαξε έναν υπέροχο πίνακα. Πίστευε στη συμβολική σημασία των γραμμών και στη μαθηματική δομή του σύμπαντος. Έτσι ζωγράφιζε. Απέρριπτε την ορατή πραγματικότητα. Σε καμιά περίπτωση δε πίστευε ότι τα σχήματά του είχαν σπασμένα τα δεσμά της ακινησίας τους κι ο πίνακας ήταν ζωντανός...»

Δημιουργία της «ζωντανής πολιτείας»

Ένας-ένας διαλέγει πάλι όποιο σχήμα θέλει και του δίνει ζωή, όποιας μορφής θέλει, ζωγραφίζοντάς το. Είναι ένα κομμάτι μιας πολιτείας. Στη συνέχεια το τοποθετεί πάλι πίσω στον πίνακα και το περιγράφει. Διαμορφώνεται η πολιτεία.

Αφήγηση

«Ο ζωγράφος δεν κατανοούσε όλα όσα διαδραματιζόταν στον πίνακα. Δεν έβλεπε τη ζωντανή πολιτεία. Έβλεπε σχήματα και γραμμές. Έλεγε: «ο πίνακας μου είναι η προσωπική αντίληψη μου, η μαθηματική θεώρηση των πραγμάτων και αυτή μόνο υπάρχει...»

Σκηνές από τη «ζωντανή πολιτεία»

Γίνεται χωρισμός ομάδων. Οι ομάδες επιλέγουν ρόλους από την πολιτεία του πίνακα και παίζουν μια καθημερινή τους μέρα.

Οι σχέσεις και τα συναισθήματα

Ζητάμε από τις ομάδες με σωματικά σχήματα να δείξουν τις σχέσεις αυτών των ρόλων που επέλεξαν στις σκηνές. Αρχικά ξεκινούν με παγωμένη εικόνα, στη συνέχεια σε αργή κίνηση η εικόνα ξεπαγώνει για να δείξει τις σχέσεις και μετά ξαναπαγώνει. Τέλος, γίνεται ανίχνευση σκέψεων.

Αφήγηση

«Το ατελιέ του ζωγράφου γεμάτο χρώματα: λάδια, παστέλ, νερομπογιές. Οι μέρες του άλλοτε γεμάτες έμπνευση, άλλοτε πάλι άδειες, βαριές. Συχνά πυκνά έκλεινε τα μάτια και ένοιωθε φυσικό πόνο στα δάχτυλα του. Το πινέλο. Αυτό ήταν η αιτία. Ο δυνατότερος όμως πόνος του ήταν αυτός που του προκαλούσε αυτό που ολοκάθαρα έβλεπε μπρος στα σφαιριστά του μάτια. Η εικόνα του πίνακα του. Η πολεοδομία της Πλαστικής του Πολιτείας. Ο πόνος δεν ήταν παρά μόνο από την ικανοποίηση που ένοιωθε. Ικανοποίηση για την απόλυτη αρμονία που προκαλούσε η κατασκευή της μαθηματικής ισορροπίας. Σήμερα ήθελε να απαλύνει τον πόνο του. Ήθελε να προδώσει την τεχνοτροπία του. Και το έκανε. Διάλεξε την νερομπογιά. Άφησε τη ροή του χρώματος Μια σταγόνα κύλισε και η αλλοίωση άρχισε...»

*Ποια είσαι εσύ; Δίνοντας μορφή στη σταγόνα**Κινητικό παιχνίδι:*

Παίρνω ένα σχήμα με το σώμα μου, το «σβήνω», το «χαλάω», παίρνω ένα άλλο.

Ανακριτική Καρέκλα:

Κάθε ομάδα αποφασίζει τη μορφή και το χαρακτήρα που θα δώσει στην σταγόνα. Είναι κάτι αναπάντεχο; Κάτι αναμενόμενο; Κάτι τυχαίο; Διαλέγει έναν. Τον τοποθετεί στο κέντρο του κύκλου και του κάνει ερωτήσεις. Αυτός απαντά. Οι ερωτήσεις αφορούν τη ζωή του, πώς βρέθηκε εδώ, τι σκοπό έχει. Δίνει απαντήσεις ανάλογα με τη μορφή και το χαρακτήρα που διαμορφώθηκε πριν.

Κάθε ομάδα δημιουργεί κι ένα σωματικό σχήμα ή χορογραφία. Είναι η μορφή και ο χαρακτήρας της σταγόνας (μετά την ανακριτική καρέκλα), με τις καινούριες πληροφορίες. Το σωματικό σχήμα ή η χορογραφία θα έχει σαν ήχο μια λέξη ή μια φράση.

Αφήγηση

«Ο ζωγράφος ήξερε πολύ καλά ότι ο νόμος της βαρύτητας θα μεγάλωνε τη ροή της σταγόνας. Η κατασκευασμένη ισορροπία θα τελείωνε. Ο πόνος του θα τελείωνε κι αυτός. Ήταν σίγουρος για την παρανομία του. Χωμένος στην αυτιστική μιζέρια του, ήξερε ότι αυτή η παρανομία αφορούσε μόνο τον εαυτό του, κανένα άλλο...»

Όταν η σταγόνα ρέει και η αλλαγή συμβαίνει

Επιλέγεται ένας που θα γίνει σταγόνα σε κάθε ομάδα. Με παγωμένες εικόνες παρουσιάζουν την αρχική δραστηριότητα, την καθημερινή μέρα και πως η σταγόνα την επηρεάζει. Ανίχνευση σκέψεων.

Κάθε ομάδα αναπαριστά κινητικά (χρησιμοποιώντας μόνο έναν ήχο) τις αλλαγές- την αλλοίωση που έχουν δεχτεί. Παίρνοντας πινέλα και χρώματα, όλοι μαζί, επιλέγουν κάθε φορά το σημείο του πίνακα που πιστεύουν ότι έχει έρθει η αλλαγή-αλλοίωση και το ζωγραφίζουν με όποιο χρώμα νερομπογιές θέλουν, με όποιο σχήμα θέλουν.

Αφήγηση

«Η ροή της σταγόνας κάποτε σταματούσε, κάποτε τη ρουφούσε ο καμβάς, κάποτε προχωρούσε. Ο ζωγράφος μπροστά στον πίνακα ένοιωθε την ικανοποίηση της ασταμάτητης πορείας της παρανομίας του. Όχι δεν είχε ιδέα, δεν πίστευε στην ενσάρκωση της ιδεατής πραγματικότητας, δεν ήξερε τη ζωντανή πολιτεία, μόνο την πολεοδομία της Πλαστικής Πολιτείας... τη μαθηματική θεώρηση των πραγμάτων...»

Η αντίδραση

Η συνάντηση κάθε ομάδας και ο σχεδιασμός της αντίδρασης ή μη αντίδρασης στην αλλαγή-αλλοίωση της ζωής τους. Τι κερδίζουν; Τι χάνουν στις σχέσεις τους; Η ομάδα γράφει ένα ποίημα ή ένα μικρό κείμενο για την αντίδραση ή τη μη αντίδραση στην αλλαγή-αλλοίωση.

Ένας από την ομάδα διαβάζει το ποίημα-κείμενο οι υπόλοιποι το αναπαριστούν κινητικά.

Ομαδικό γλυπτό:

Ένας- ένας με το σώμα του παίρνει μια θέση στο χώρο. Όλοι έχουν ένα σημείο επαφής. Όλοι μαζί δημιουργούν ένα ομαδικό γλυπτό. Ο τίτλος του είναι: Η αντίδραση.

Αφήγηση

«Σήμερα ο ζωγράφος ξεκίνησε έναν διάλογο με τον πίνακα. Ναι αυτόν τον πίνακα που αλλοίωσε. Αστείο. Αυτό δεν ήταν διάλογος. Ήταν μια προσωπική εξομολόγηση στον εαυτό του. Χωρίς τύψεις. Χωρίς ενοχές. Η σταγόνα ξεράθηκε πάνω στον καμβά. Ξεράθηκαν μαζί και τα συναισθήματά του. Δε σκόπευε να την αφαιρέσει. Θα την άφηνε εκεί. Ήθελε να νοιώσει τη φθορά της και μαζί τη φθορά της πολεοδομίας της Πλαστικής του Πολιτείας. Δεν είχε ιδέα για τη ζωντανή πολιτεία. Δεν πίστευε στην ενσάρκωση της ουτοπίας. Τώρα ήθελε μόνο να ξαπλώσει πάνω στον πίνακα, πάνω στην ξεραμένη ροή της παρανομίας του, να γίνει ένα κομμάτι της....»

Κάθε ομάδα βρίσκει έναν τρόπο και παρουσιάζει την εκδοχή της για το μέλλον της πολιτείας μετά την αντίδραση. Οι υπόλοιποι δίνουν έναν τίτλο.

Αφήγηση

«Μια φλόγα διαπερνάει τις πέτρες, τους ανθρώπους, τους αγγέλους. Αυτή θέλω να ζωγραφίσω, δε θέλω να ζωγραφίσω τη στάχτη. Τη στιγμή που καίγονται τα πλάσματα του Θεού, τη στιγμή αυτή θέλω να ζωγραφίσω, λίγο προτού γίνουν στάχτη. Να προφτάσω, να προφτάσω μονάχα. Γι' αυτό με βλέπεις κι αγκομαχώ και βιάζομαι, να προφτάσω προτού γίνουν στάχτη.....» (Ν. Καζαντζάκης- Αναφορά στο Γκρέκο)

Ένας- ένας τοποθετεί σε ένα νέο λευκό χαρτόνι μια νέα ζωγραφιά ή μια φράση φτιάχνοντας έναν καινούριο πίνακα. Κλείνοντας την ιστορία..

Βιβλιογραφία

Αυδή, Α. & Χατζηγεωργίου, Μ.(2007). *Η Τέχνη του Δράματος στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Καζαντζάκης, Ν.(2009). *Αναφορά στο Γκρέκο*. Αθήνα, Καζαντζάκης.

Neelands, J.(1998). *Beginning Drama* 11-14. UK, Fulton.

Neelands, J.(1991). *Structuring Drama Work*. Cambridge.

Η **Μαρία Βουβούση** είναι Νηπιαγωγός-Δασκάλα Δράματος. Έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο Open University της Αγγλίας (MA of Arts in Education -Leadership and Management). Είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου στις Θεατρικές Σπουδές. Έχει ειδικευτεί στο Εκπαιδευτικό Δράμα παρακολουθώντας ετήσια σεμινάρια με καθηγητές από το University Of Central England και Trinity College of Dublin. Εφαρμόζει το Εκπαιδευτικό Δράμα στην καθημερινή διδασκαλία και συνεργάζεται με το Εκπαιδευτικό Τμήμα του Θεάτρου Νέων στο Πολιτιστικό Κέντρο «Ακαδημία» διοργανώνοντας θεατρικά εργαστήρια για παιδιά και ενήλικες. Έχει συμμετάσχει σαν εμψυχώτρια σε συνέδρια και σεμινάρια εκπαιδευτικών.

Η **Μάτα Μάρρα** γεννήθηκε το 1970. Σπούδασε κλασικό και σύγχρονο χορό στην Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης και στην Ανώτερη Επαγγελματική Σχολή Δ. Γρηγοριάδου, από όπου και αποφοίτησε. Παρακολούθησε σεμινάρια χορού και χοροθέατρο στην Ελλάδα, Γαλλία, Αγγλία. Σπούδασε κλασικό ινδικό χορό με την Λήδα Shantala και τον Rajib Saha. Παρακολούθησε κύκλο σεμιναρίων κουκλοθέατρο από το Θέατρο της Κούκλας. Χόρεψε με τις ομάδες: "Seresta", "Ιώ", "Χορευτές", "Εννιάμορφο", "Χρυσέα Φόρμινξ", "Ηρως Αγγελος", "Χοροθέατρο Λήδα Shantal", "Intra Venus", "Ανάσα", "Namaste" κ. ά. Συνεργάστηκε με τους θιάσους "Θέατρο της κούκλας", "Θέατρο κάτω από τη γέφυρα", "Θίασος 81", "Προσωπείο" κ.ά. Σαν δασκάλα δημιουργικής κίνησης και σύγχρονου χορού σε παιδιά και εκπαιδευτικούς, συνεργάστηκε με νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, σχολές χορού, το Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης, το Μουσείο Γουλανδρή, εργαστήρια του Θεάτρου Πόρτα, το Εθνικό Θέατρο κ.α. Από το 2010 συνεργάζεται και με το Θέατρο Νέων του Δημήτρη Σεϊτάνη στο Πολιτιστικό Κέντρο «Ακαδημία».

